

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet, Mellomkirkelig råd, Samisk kirkeråd

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep
0030 OSLO

Dato: 23.02.2011

Vår ref: 11/41-2 STK

Deres ref:

Hørings svar - endring av prioriteringsforskriften - Helsehjelp til personer som oppholder seg ulovlig i landet

Innledning

Mellomkirkelig råd for Den norske kirke takker for tilsendt høringsforslag til endringer i prioriteringsforskriften – helsehjelp til personer som befinner seg ulovlig i landet, og vil ved dette kommentere deler av forslaget. Mellomkirkelig råd (MKR) er fagorganet for migrasjonsspørsmål i Kirkerådet for Den norske kirke.

MKR mener at det grunnleggende sett er positivt at norske myndigheter ønsker å rettighetsfeste helsehjelp til personer som er i Norge uten lovlig opphold. Like fullt merker vi oss at departementet i pk.7 i høringsforslaget påpeker at forslaget ikke antas å utvide retten til helsehjelp i særlig grad. MKR mener at hovedformålet med en forskriftsendring må være å kunne tilby utvidet helsehjelp til flere av dem som trenger slik hjelp og som oppholder seg ulovlig i Norge, enn det som er tilfellet i dag. Dette begrunner vi for det første med prinsippet om at humanitær hjelp ikke skal være betinget av legal status, og for det andre at det er i samfunnets interesse å ha en mest mulig frisk befolkning i Norge.

MKR er derfor kritiske til deler av forslaget, fordi vi mener det ikke går langt nok i å innfri et godt nok helsetilbud for den stadig økende gruppen av sårbare mennesker som oppholder seg ulovlig i landet. Etablering av en for høy terskel for å få innfridd nødvendige helsetjenester, begrensninger i forhold til utreisefrister, ikke tilstrekkelig helsehjelp ovenfor barn og psykisk syke, samt manglende finansiering er noen av hovedpunktene vi mener bør endres i forslaget. Vi er dessuten kritiske til at forslaget ikke synes å løse noen av helseutfordringene til de papirløse som har levd i landet i en årrekke, og som ofte lever under svært kummerlige og uverdige helsemessige forhold.

Her følger utdypende kommentarer til de av høringsforslagets punkter som er mest relevante for MKR å kommentere:

6.1 Hovedregel – rett til øyeblikkelig hjelp og helsehjelp som ikke kan vente

Selv om Helse- og omsorgsdepartementet i høringsforslaget slår fast at også personer som oppholder seg ulovlig i landet bør ha rett til helt nødvendig helsehjelp, mener MKR at terskelen for å innvilge nødvendig helsehjelp legges så høyt i forslaget at mange alvorlig syke vil risikere å bli nektet hjelp, noe som både har store humanitære og samfunnsmessige konsekvenser. MKR mener at utgangspunktet for helsemessige vurderinger må være av helsemessig art – ikke innvandringspolitiske. Som nevnt innledningsvis mener vi at humanitær hjelp ikke skal være betinget av legal status.

MKR mener videre at det er urimelig å foreslå at helsepersonell skal inkludere utreisefrister i vurderingen av om den enkelte skal gis helsehjelp. Personer som har så alvorlige helseproblemer at de faller innenfor bestemmelsen om helsehjelp, må sikres helsehjelp uavhengig av utreisefristen. Vi mener at helsepersonell skal gjøre helsefaglige vurderinger på bakgrunn av medisinske behov, og slippe å ta stilling til forhold som fastsettelse av utreisefrist. Estimering av utreisefrist er for det første en omfattende og komplisert prosess, og tar som regel mye lenger tid enn to til tre uker som departementet foreslår (f.eks. søknadsprosess ovenfor IOM og UDI, samt innhenting av pass og andre nødvendige papirer). For det andre er det etisk betenkelig hvis helsepersonell pålegges å ta beslutninger som går langt utenfor deres kompetanseområde og som innskrenker deres muligheter til å gi forsvarlig hjelp. Dette kan føre til at helsepersonell må nekte å gi hjelp i situasjoner hvor den medisinskfaglige vurderingen tilsier at helsehjelp egentlig er nødvendig.

MKR er enig med departementet i at personer som ikke har lovlig opphold i landet, plikter å forlate det. Men det innebærer ikke dermed at Norge ikke har noe ansvar for å gi helsehjelp til mennesker som befinner seg ulovlig i landet. Det vil langt på vei være en moralsk ansvarsfraskrivelse å basere seg på utreisefrister i vurderingen av helsehjelp. Det innebærer å sette menneskers lidelse og helseplager på vent, og overlate til hjemlandet å innfri helsehjelpen. I realiteten overlater man ofte da pasienten til seg selv. MKR mener det er urealistisk og feil å forvente at pasienten i de fleste tilfeller vil ha tilgang på umiddelbar helsehjelp ved retur. Mange returer skjer til land som har et svært mangelfullt helseapparat og hvor det må påregnes lange ventetider for å få forsvarlig helsehjelp, hvis det i det hele tatt er tilgjengelig.

Like alvorlig er det at høringsforslaget ikke synes å gi noen løsning på situasjonen med de om lag 3000 lengeværende papirløse som har levd i Norge i en årrekke. For disse vil utreisefristen ha utløpt for lenge siden, og de skal i utgangspunktet forlate landet umiddelbart. Mener departementet at slike personer aldri skal kunne få nødvendig helsehjelp dersom det medisinsk er forsvarlig at hjelpen utsettes i 2-3 uker?

MKR mener på denne bakgrunn at det i mange tilfeller vil være medisinsk uforsvarlig å nekte pasienter nødvendig helsehjelp på bakgrunn av forventet utreise. Å nekte helsehjelp kan føre til at pasientens helsetilstand forverres slik at det innen kort tid blir nødvendig med øyeblikkelig hjelp. Dette vil være lite hensiktsmessig dersom pasienten kunne fått hjelp i en tidligere og medisinsk mindre alvorlig fase.

6.2 Helsehjelp til barn

Det er bra at departementet ønsker å forskriftsfeste at barn skal ha utvidede rettigheter i forhold til helsehjelp. Men MKR kan imidlertid ikke se at det er grunnlag for å skulle gi denne gruppen barn mer begrensede rettigheter enn andre barn. Departementet viser riktignok til Barnekonvensjonen artikkel 24 som slår fast at alle barn har “rett til å nyte godt av den høyest oppnåelige helsestandard og til behandlingstilbud for sykdom og rehabilitering.”, men konkluderer med at “høyest oppnåelige helsestandard” må vurderes i forhold til ressurs hensyn. MKR har forståelse for at tilgjengelige ressurser setter rammer for helsetilbudet i Norge, men barns rettigheter til helsetjenester må i så liten grad som overhodet mulig være betinget av ressurs hensyn. Barn kan ikke holdes ansvarlige for at foreldrene deres har valgt å leve ulovlig i landet. MKR mener på prinsipielt grunnlag at barn som oppholder seg ulovlig i Norge må innfris samme helserettigheter som norske barn. Det innebærer både retten til kommunale helsetjenester, spesialisthelsetjenester og fastlege.

6.4 Psykisk helsevern

Det er verdt å merke seg at mange av menneskene som oppholder seg ulovlig i Norge kommer fra land og områder med krig, krigslignende tilstander eller med storstilte og grove menneskerettighetsbrudd, som f.eks. Eritrea, Etiopia, Somalia, Irak, Gaza, Afghanistan, Iran. Det er derfor naturlig å anta at det finnes mye psykiske lidelser og sykdom blant denne gruppen mennesker i Norge.

MKR mener det er kritikkverdig at departementet kun går inn for å gi psykisk helsehjelp til personer som etter konkrete holdepunkter kan utgjøre en nærliggende og alvorlig fare. Vi mener dette er å legge terskelen for høyt, og man ekskluderer på den måten mange alvorlig syke, behandlingstrengende mennesker. Helseklinikken til Kirkens Bymisjon og Røde Kors som yter gratis helsehjelp til papirløse, melder om at mange av deres pasienter nettopp er alvorlig syke med psykiske lidelser, som tilsynelatende ikke er til fare for seg selv eller andre (dvs. ikke kan utgjøre en nærliggende og alvorlig fare etter konkrete holdepunkter), men som like fullt har behov for behandling på lik linje med en som defineres som å kunne utgjøre en nærliggende og alvorlig fare. I tillegg melder senteret om at disse også ofte har omsorg for små barn, noe som gjør behovet for helsehjelp ekstra prekært.

Forebygging er som kjent svært viktig innen psykisk helse, da hjelp i en tidlig fase ofte kan forhindre alvorlige situasjoner og lidelser. Det er også av den grunn viktig at ikke nødvendig helsehjelp kun blir gitt i de mest alvorlige tilfellene.

6.7 Andre spørsmål (Finansiering)

MKR mener at en eventuell klargjøring eller en utvidelse av helserettigheter ikke har noen reell, praktisk betydning for personer uten lovlig opphold så lenge disse selv må dekke kostnadene ved behandlingen. Vår erfaring tilsier at mennesker uten lovlig opphold og uten arbeidstillatelse har liten betalingssevne.

I praksis mener vi derfor at det ikke går an å skille mellom “nødvendig helsehjelp” og “tilfeller hvor helsehjelp ikke kan vente” i vurderingen av kravet om forhåndsbetaling. MKR mener at det eneste forsvarlige vil være å ha en statlig garantiordning dersom det ikke er mulig å inndrive betaling i etterkant. Det er viktig at helseinstitusjonen ikke selv risikerer å måtte føre evt. manglende betaling som tap, da en slik ordning høyst

sannsynlig ville fått store konsekvenser for tilgangen til helsehjelp overhode for personer uten lovlig opphold.

Departementet grunngir en manglende finansieringsordning med at dette vil stride mot den allmenne rettsfølelse. MKR er uenig i både denne vurderingen og dens moralske gyldighet. Vi tror ikke at det strider mot den allmenne rettsfølelse å yte humanitær bistand uavhengig av legal status. Vi tror ikke det strider mot den allmenne rettsfølelse å sikre finansiering for grunnleggende helserettigheter til mennesker med store helseplager, men med minimal betalingsevne og uten arbeidstillatelse. I tillegg tror vi det er i samfunnets interesse å foreta pragmatiske, politiske grep som sikrer en friskest mulig befolkning i Norge, også innberegnet de som oppholder seg ulovlig i landet.

Med vennlig hilsen

Berit Hagen Agøy
Generalsekretær
Mellomkirkelig råd for Den norske kirke

Sven Thore Kloster
Rådgiver